

ایران ورزشی

وقتی آمار، حقیقت را فریاد می‌زند

بازتاب همه این مشکلات ساختاری را می‌توان به‌وضوح در نتایج میدانی فصل اخیر مشاهده کرد. یکی از تلخ‌ترین نمونه‌ها، شکست سنگین هفت بریک استقلال در نخستین گام حضور در لیگ قهرمانان آسیا ۲ برابر‌الوصل امارات بود؛ چنین نتیجه‌ای، تنها یک باخت ساده نیست بلکه نشانه‌ای از فاصله فاحش کیفی میان یک

تیم بزرگ ایرانی و یک باشگاه اماراتی است که تنها چند سال پیش، رقیب هم‌تراز محسوب نمی‌شد. این اتفاق در حالی رقم خورد که استقلال یکی از گران‌ترین تیم‌های تاریخش را راهی مسابقات آسیایی کرده بود اما در همان بازی اول افت‌در گام خود که اعتبار فوتبال ایران در حاشیه خلیج فارس به دست تیم آبی‌پوشی

رتبه ششم آسیا و زنگ خطری که به صدا درآمده است

سقوط آزاد در قاره کهن

گزارش ویژه

محمد رضا رحیم پور

خبرنگار

زمانی بود که وقتی نام «لیگ قهرمانان آسیا» در اخبار شنیده می‌شد، ناخودآگاه تصویر ایستادن تیم‌های ایرانی در مراحل نهایی و فینال‌ها در ذهن‌ها نقش می‌بست. آن روزها، استقلال، پرسپولیس، سپاهان و ذوب‌آهن نه‌تنها برای حضور در رقابت‌ها، بلکه با هدف اصلی، یعنی «قهرمانی»، وارد میدان می‌شدند. اگرچه همیشه در بحث بودجه و سرمایه‌گذاری، در برابر غول‌های جدید منطقه و قدرت‌های سنتی شرق آسیا کم می‌آوردیم، اما یک حقیقت غرق‌بال‌انکار وجود داشت: فوتبال ایران از نظر فنی، استراتژیک و روحی، توان رقابت در سطح اول قاره را داشت. ما تیم‌هایی داشتیم که با تکیه بر هوش تاکتیکی مربیان و روحیه جنگندگی بازیکنان، می‌توانستند برتری مالی رقیب را به برتری فنی تبدیل کنند. اما امروز، تصویر پیش روی ما، تصویری نیست که با آن غرور کنیم؛ بلکه تصویری است که لرزه بر اندام هواداران می‌اندازد. ما دیگر در جمع قدرت‌های بالامازع آسیا نیستیم. ما دیگر آن تیم‌هایی نیستیم که رقیب را در خانه خودش به زانو درآورند. امروز، فوتبال باشگاه‌های ایران در حال تجربه یک «سقوط استراتژیک» است؛ سقوطی که نه از یک اتفاق، بلکه از یک روند طولانی و ساختاری نشأت می‌گیرد.

آمار که دروغ نمی‌گوید

فراتر از یک رتبه در جدول، بگذارید از اعداد و ارقام صحبت کنیم؛ چون اعداد، دقیق‌ترین قاتل احساسات هستند. در رده‌بندی باشگاهی AFC برای فصل ۲۰۲۴-۲۰۲۵، ایران با کسب ۶۸.۹۰۷ امتیاز، در رتبه ششم ایستاده است. این عدد، فراتر از یک جایگاه ساده در یک جدول است؛ این عدد نشان‌دهنده فاصله ما با پیششاران فوتبال آسیاست. ما در حالی به رتبه ششم رسیده‌ایم که رقبای هم‌منطقه‌ای ما، یعنی عربستان، ژاپن، کره جنوبی، امارات و قطر، با اختلاف از ما جلو افتاده‌اند.

وقتی نگاه می‌کنید که عربستان با ورود سرمایه‌های میلیاردری و جذب ستاره‌های کلاس جهانی، در حال بازتعریف جایگاه خود در آسیاست، یا وقتی می‌بینید ژاپن و کره جنوبی با ساختارهای علمی و آکادمی‌های پیشرفته، فوتبال خود را به یک صنعت دقیق تبدیل کرده‌اند، تازه می‌فهمید که رتبه ششم ایران، تنها یک عدد نیست؛ بلکه یک «زنگ خطر» است. ما در حال عقب ماندن از قطار پیشرفت هستیم و این قطار هرگز منتظر کسانی که در ایستگاه‌های گذشته مانده‌اند، نمی‌ماند.

چرا شکست‌ها تکرار می‌شوند؟

یکی از بزرگ‌ترین اشتباهات در تحلیل وضعیت فوتبال ایران، تقلیل دادن شکست‌ها به یک مری‌با یک بازیکن است. همیشه وقتی تیم‌های ایرانی در آسیا حذف می‌شوند، مقصر اصلی را در دستان سرمربی یا عملکرد ضعیف دروازه‌بان جست‌وجو می‌کنیم. اما حقیقت، بسیار تلخ‌تر و ریشه‌ای‌تر از اینهاست. فوتبال ذاتاً با نوسان همراه است؛ حتی بزرگ‌ترین تیم‌های جهان هم دوره‌های افت دارند. اما وقتی این «افت» از حالت یک دوره گذرا خارج می‌شود و به یک «الگوی همیشگی» تبدیل می‌گردد، دیگر با نوسان طرف نیستیم؛ ما با «افول ساختاری» روبه‌رو هستیم.

مصاحبه

محمد مؤمنی، کارشناس فوتبال، معتقد است فاصله فوتبال ایران با تیم‌های بزرگ آسیایی بیش از آنکه به کیفیت فردی بازیکنان مربوط باشد، به ساختار، مدل بازی و نوع آموزش تاکتیکی بازمی‌گردد. او تأکید دارد فوتبال ایران در سال‌های اخیر بیشتر به بازی مستقیم، پاس‌های بلند و ارسال از کناره‌ها وابسته شده و همین مسئله سرعت پیشروی تیم‌ها را کاهش داده است. مؤمنی گفت: «اگر بخواهم صریح صحبت کنم، فوتبال ما بیشتر رو به عقب حرکت می‌کند و سرعت پیشروی پایینی داریم. بخشی از این مسئله به ضعف فیزیکی و توانایی‌ها برای رقابت مستقیم با تیم‌های بزرگ برمی‌گردد، اما مشکل فقط فیزیکی نیست؛ ما در خلق موقعیت هم معمولاً

عکس: AFC

سال‌ها پیش،

داشتن چندین

نماینده در

سطح اول لیگ

قهرمانان آسیا،

«حق مسلم»

و یک وضعیت

عادی محسوب

می‌شد. امروز

ما حتی برای

حفظ همین

سه‌میة محدود

نیز در لبه پرتگاه

ایستاده‌ایم

اختلاف «نگاه» است، نه «پول»

برش

شاید بتوان گفت یکی از بزرگ‌ترین برداشتهای غلط ما این است که فکر می‌کنیم رقبایمان فقط با «پول بیشتر» از ما جلو افتاده‌اند. بله، سرمایه‌گذاری‌های عربستان و قطر چشمگیر است، اما اگر به فوتبال ژاپن و کره جنوبی نگاه کنید، می‌بینید که آنها با بودجه‌هایی بسیار بیشتر از ما، اما با «فکر و ساختار» بسیار برتر، از ما فاصله گرفته‌اند. تفاوت اصلی در «نگاه» به فوتبال» است. رقبای ما به فوتبال به‌عنوان یک «صنعت» نگاه می‌کنند؛ صنعتی که نیاز به تحقیق، توسعه، آکادمی و مدیریت داده‌ها دارد. اما ما هنوز در ایران، فوتبال را به‌عنوان یک «بازی» یا یک «ابزار اجتماعی» می‌بینیم. ما هنوز هم درگیر تصمیمات کوتاه‌مدت هستیم؛ تصمیماتی که شاید یک فصل نتیجه بدهد، اما در بلندمدت، زیربنای فوتبال ما را ویران می‌کند. پرسپولیس چند سال پیش توانست با وجود محدودیت‌های مالی، به فینال برسد. آن موفقیت، نشان دهنده قدرت اراده بازیکنان و مربیان بود، اما ما نمی‌توانیم برای همیشه روی «استثناها» حساب کنیم. نمی‌توانیم منتظر بمانیم که هر سال یک معجزه رخ دهد تا بتوانیم در آسیا دوام بیاوریم. وقتی رقیب شما هر سال با سیستم و برنامه پیش می‌آید و شما هر سال با بحران و معجزه سری می‌کنید، فاصله شما و آنها روز به روز بیشتر خواهد شد. سقوط فوتبال باشگاهی ایران، یک اتفاق یک‌شبه نیست و با یک قهرمانی اتفاقی یا یک صعود ساده هم برطرف نمی‌شود. اگر می‌خواهیم دوباره نام باشگاه‌های ایرانی را در فهرست مدعیان اصلی قاره ببینیم، باید از این نگاه سنتی و سطحی دست برداریم.

شکاف رو به گسترش با همسایگان خلیج فارس

اگر افت عملکرد ایران را در خلأ بررسی کنیم، شاید تصویر کامل نباشد. آنچه این روند را نگران‌کننده‌تر می‌کند، سرعت پیشرفت رقبای منطقه‌ای، به‌ویژه عربستان سعودی، امارات و قطر است. عربستان سعودی که تا یک دهه پیش در سایه ایران و کره جنوبی قرار داشت، اکنون به‌طور رسمی در صدر رده‌بندی باشگاه‌های آسیا نشسته است. این جابه‌جایی قدرت، محصول یک برنامه بلندمدت و هدفمند است. عربستان با پشتوانه صندوق سرمایه‌گذاری عمومی (PIF) میلیاردها دلار در باشگاه‌های بزرگ خود مانند الهلال، النصر، الاتحاد و الاهلی سرمایه‌گذاری کرده و با جذب ستارگان درجه‌یک جهان، سطح کیفی لیگ خود را به‌طور محسوسی ارتقا داده است. امارات و قطر نیز با وجود جمعیت و پیشینه فوتبالی کوچک‌تر، با برنامه‌ریزی مالی منسجم توانسته‌اند جایگاه خود را در رده‌بندی قاره‌ای تثبیت کنند. یکی از کارشناسان فوتبال در این باره به‌صراحت گفت: ما از لحاظ سخت‌افزاری و نرم‌افزاری از حوزه خلیج فارس خیلی عقب افتادیم؛ شما نگاه کنید که هر کدام از کشورهای عربستان، قطر و امارات، نه‌نماینده در لیگ نخبان دارند. این نشان می‌دهد سرمایه‌گذاری‌هایشان به بار نشسته است.

ما هم سرمایه داریم!

جالب آنجاست که این عقب‌ماندگی، ناشی از کمبود منابع مالی در فوتبال ایران نیست؛ بلکه به گفته همین کارشناس، مسئله اصلی نحوه هزینه‌کرد این منابع است اما سرمایه‌گذاری ما بدون نظارت است و بازیکنان خارجی بی‌کیفیت می‌آوریم. پول‌ها و رقم‌های آتچانلی بدون نظارت جابه‌جا می‌شود و کیفیت فوتبالمان پایین است. این جمله، در واقع به یکی از تناقض‌های بزرگ فوتبال ایران اشاره دارد: هزینه‌های سرسام‌آور، اما بازه کفنی نازل. این تناقض در آمار دستمزدها نیز به‌وضوح قابل مشاهده است. بر اساس گزارش‌های منتشرشده، میانگین حقوق بازیکن در ایران تا دو فصل پیش، پس از عربستان، امارات و قطر، در بالاترین سطح آسیا قرار داشت؛ رقمی که با توجه به نتایج ضعیف باشگاه‌های ایرانی در میدان، هیچ توجیه فنی و اقتصادی روشنی ندارد. به بیان دیگر، فوتبال ایران هزینه‌هایی در حد قدرت‌های اقتصادی منطقه می‌پردازد، اما محصولی به مراتب ضعیف‌تر از آنها روی زمین چمن ارائه می‌دهد.

چشم‌انداز پیش‌رو، آیا بازگشت ممکن است؟

با وجود این تصویر نگران‌کننده، فوتبال ایران هنوز از ظرفیت‌های بالقوه قابل‌توجهی برخوردار است. جمعیت جوان علاقه‌مند به فوتبال، پایگاه هواداری گسترده و پرشور و وجود استعدادهای فردی در سطح بین‌المللی (که بسیاری از آنها اکنون در لیگ‌های معتبر اروپایی بازی می‌کنند)، نشان می‌دهد مشکل اصلی فوتبال ایران، کمبود استعداد نیست، بلکه ناتوانی در تبدیل این استعداده‌ها به یک محصول رقابتی پایدار در سطح باشگاهی است. برای معکوس کردن این روند، باید در چند جبهه تغییر دیدگاه اساسی به فوتبال‌مان داشته باشیم؛ نخست، ایجاد ثبات مالی و مدیریتی در باشگاه‌های بزرگ از طریق تسریع در روند خصوصی‌سازی واقعی و شفاف، بازنگری در سیاست‌های جذب بازیکن خارجی با تمرکز بر کیفیت به‌جای کمیت یا نمایش؛ سوم، سرمایه‌گذاری جدی و بلندمدت در فوتبال پایه و آکادمی‌های باشگاهی؛ و چهارم، ایجاد نظام مالی شفاف و ناظر بر دستمزدها برای جلوگیری از تکرار چالش‌های مالی باشگاه‌ها. بدون اصلاحات ساختاری در این حوزه‌ها، احتمال تداوم روند نزولی فوتبال ایران در آسیا بسیار بالاست؛ روندی که در صورت تداوم، می‌تواند سهمیه ایران را حتی از سطح فعلی نیز پایین‌تر بیاورد و فاصله با قدرت‌های نوظهور منطقه، به‌ویژه عربستان سعودی، امارات و قطر را به شکافی غرق‌بال‌جبران تبدیل کند.

مرکزی را می‌بندند و اجازه شکل‌گیری

ضدحمله را نمی‌دهند. اما در تیم‌های ما وقتی حمله تمام می‌شود، فاصله خطوط زیاد می‌شود و همین شکاف به حریف اجازه می‌دهد به فضای خالی حمله کند. به نظر من این یکی از بزرگ‌ترین آسیب‌هایی است که تیم‌های ایرانی در مسابقات آسیایی با آن مواجه خواهند شد. . مؤمنی تأکید کرد: «اگر بخواهیم در آسیا موفق باشیم، باید این نگرش را تغییر دهیم. مشکل اصلی فقط کیفیت بازیکنان نیست. اتفاقاً بازیکنان ایرانی از نظر کیفیت می‌توانند در سطح خوبی قرار بگیرند، اما باید مدل بازی، اصول تاکتیکی مشترک، ثبات در تمرینات و فرهنگ باشگاهی تغییر کند. تیم‌های موفق آسیایی هویت مشخصی دارند و این هویت در تمام مراحل بازی خود را دست نمی‌دهند. در این وی تحلیل داده‌ها را یکی دیگر از نقاط ضعف فوتبال ایران دانست و گفت: «امروز

نزدیک انجام می‌دهند و حرکت بدون توپ بخش اصلی حمله است. همین سه اصل باعث می‌شود ضدحملات آنها بسیار خطرناک باشد. »

مؤمنی افزود: «در فوتبال ما معمولاً اولین تصمیم، حفظ توپ است. بازیکن به جای اینکه سریع توپ را به جلو هدایت کند، دنبال حفظ مالکیت می‌رود و همین مسئله سرعت انتقال را کاهش می‌دهد. در نتیجه نمی‌توانیم در همان چند ثانیه ابتدایی وارد لایه‌های دفاعی حریف شویم. بازیکنان، تیم‌های بزرگ آسیا سال‌هاست جریان بازی خارج می‌شوند تا برای مرحله بعدی انرژی داشته باشند، در حالی که فوتبال مدرن اجازه چنین وقفه‌ای را نمی‌دهد. »

وی با اشاره به ضعف فوتبال ایران در انتقال از حمله به دفاع گفت: «تیم‌های بزرگ وقتی توپ را از دست می‌دهند، در این قبل می‌دانند چه کاری باید انجام دهند؛ ضدپرس فوری انجام می‌دهند، فضای

تحلیل داده یکی از ارکان اصلی فوتبال دنیاست. تیم‌های بزرگ، هم در فاز حمله و هم در انتقال، اطلاعات بسیار دقیقی از خودشان و حریف دارند. آنها نقاط قوت و ضعف بازیکنان را استخراج می‌کنند و بر اساس آن برنامه می‌ریزند. ما هنوز در این زمینه فاصله زیادی داریم و استفاده از داده در فوتبال ایران به اندازه‌ای که باید توسعه پیدا نکرده است. »

مؤمنی در پایان گفت: «ما باید قبول کنیم که فوتبال آسیا جلورفته است. اگر همچنان به بازی مستقیم، ارسال‌های بلند و حفظ توپ‌های کم‌اثر وابسته باشیم، فاصله بیشتر می‌شود. فوتبال امروز، فوتبال سرعت تصمیم‌گیری، حرکت، انتقال و واکنش فوری بعد از از دست دادن توپ است و اگر این تغییر را در آموزش و تمرینات ایجاد نکنیم، در رقابت با تیم‌های بزرگ آسیایی همچنان عقب خواهیم ماند. »

